

Právní stanovisko

83/4/2013/LP – doplnění č.1

Věc: Stanovisko k dopisu Ministerstva vnitra ČR ze dne 23.8.2013, zejména k právnímu rozboru, který je přílohou dopisu, a doporučení dalšího postupu ve věci

Předmětem následujícího stanoviska je zhodnocení právního rozboru předloženého Ministerstvem vnitra České republiky („ministerstvo“) dopisem ze dne 23.8.2013 ve věci údajné neslučitelnosti funkce čtyř z pěti členů představenstva společnosti Krajská zdravotní, a.s., jejímž je Ústeckým kraj jediným akcionářem, s funkcí člena zastupitelstva Ústeckého kraje s odkazem na ustanovení § 5 odst. 2 písm. c) zákona č. 130/2000 Sb. o volbách do zastupitelstev krajů. Ve výše uvedené věci rovněž poskytneme doporučení dalšího postupu ve věci, a to zejména i s ohledem na novou právní úpravu, tj. na nový občanský zákoník, který vstupuje v účinnost od 1.1.2014.

I. Zhodnocení právního rozboru předloženého ve věci Ministerstvem vnitra ČR

Ministerstvo v předloženého právního rozboru dovozuje neslučitelnost funkce člena představenstva společnosti Krajská zdravotní, a.s. a funkce člena zastupitelstva Ústeckého kraje na základě takového výkladu ustanovení § 5 odst. 2 písm. c) zákona č. 130/2000 Sb.. Dle Ministerstva totiž pojem „statutární zástupce právnické osoby zřízené nebo založené krajem“ zahrnuje členy statutárního orgánu společnosti zřízené a založené krajem, kteří jsou oprávněni jednat za tuto společnost, resp. za její statutární orgán, navenek.. Takový výklad uvedeného ustanovení je však dle našeho názoru příliš extenzivní a dle našeho názoru nepřipustný, přičemž přiměřeně odkazujeme na naše stanovisko ve věci, na jehož závěrech nemáme co měnit.

Nadále máme za to, že při výkladu pojmu „statutární zástupce“ užitého v ustanovení § 5 odst. 2 písm. c) zákona č. 130/2000 Sb. je nutné vycházet z toho, že **zástupcem je dle platné právní úpravy ten, kdo je oprávněn jednat za jiného jeho jménem, přičemž z takového zastoupení vznikají práva a povinnosti zastoupenému. Zástupce tak nevytváří vůli zastoupeného přímo a projev této vůle je následně zastoupenému přičítán.**

Jednání zástupce je nutné odlišovat od jednání statutárního orgánu právnické osoby, jehož jednání je dle § 13 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb. jednáním právnické osoby jako takové a tedy jejím přímým projevem vůle. Pokud tedy ustanovení § 5 odst. 2 písm. c) zákona č. 130/2000 Sb. užívá pojem „statutární zástupce“, nelze jej dle našeho názoru aplikovat na členy statutárního orgánu společnosti, neboť tito zástupci společnosti s ohledem na výše uvedené zcela zřejmě nejsou.

Tento závěr ostatně koresponduje s právními stanovisky ostatních advokátních kanceláří předložených v této věci, se kterými se rovněž ztotožňujeme.

Pouze na okraj poznamenáváme, že i argumentace ministerstva, podle níž zmíněná právní úprava má za cíl zajistit nestranný výkon veřejné funkce zastupitele (teleologický výklad), je dle našeho názoru nesprávná (údajný teleologický výklad). Zakládání a řízení samostatných právnických osob krajem je totiž bez pochyby výkonem samostatné působnosti kraje. Zastupitelé, kteří jsou voleni do funkcí členů statutárních orgánů obchodních společností radou kraje, by tedy měli v rámci výkonu své funkce člena statutárního orgánu prosazovat zájmy kraje a jeho občanů (samozřejmě při respektování pravidel a omezení, které na členy statutárních orgánů kladou ostatní právní předpisy, zejména obchodní zákoník). Není tedy jasné, jak by měl výkon funkce člena statutárního orgánu obchodní společnosti ovládané krajem (negativně) ovlivnit nestranný výkon mandátu zastupitele. Naopak lze říci, že zastupitel, který je členem statutárního orgánu společnosti ovládané krajem, má obecně předpoklady (pokud své členství ve statutárním orgánu vykonává řádně) vykonávat svůj mandát zastupitele v příslušné oblasti s větší odborností než zastupitel, který členem statutárního orgánu společnosti působící v předmětné oblasti není.

II. Právní úprava jednání právnických osob dle zákona č. 89/2012 Sb.

Vzhledem ke skutečnosti, že s účinností od 1.1.2014 nabývá účinnosti zákon č. 89/2012 Sb. (nový občanský zákoník), je dle našeho názoru vhodné se v souvislosti s výše uvedenou věcí zabývat rovněž otázkou, zda nová právní úprava dozná takových změn v oblasti jednání právnických osob a tedy i obchodních společností, které by mohly mít dopad na výše uvedenou argumentaci o nemožnosti aplikovat pojem „statutární zástupce“ na funkci člena statutárního orgánu společnosti.

V této souvislosti platí, že nový občanský zákoník upouští od koncepce, dle které je jednání statutárního orgánu společnosti jejím přímým jednáním. Nový občanský zákoník totiž v ustanovení § 151 odst. 1 zavádí pojetí, dle kterého právnická osoba není sama o sobě způsobilá k právnímu jednání, tzn. není svéprávná, a její statutární orgán vytváří její vůli za ni, a to v postavení jejího zástupce. Statutární orgán právnické osoby tedy bude od 1.1.2014 zákonným zástupcem právnické osoby. Dle ustanovení § 164 odst. 2 NOZ zakladatelské právní jednání (tj. ve smyslu stávající právní úpravy v případě akciové společnosti stanovy) může určit, jak členové statutárního orgánu právnickou osobu zastupují (tzn., může určit, že právnickou osobu jsou oprávněni zastupovat pouze někteří členové statutárního orgánu, může požadovat pouze společné jednání vybraných členů orgánu apod.), přičemž v případě, že tak neučiní, platí, že každý člen statutárního orgánu zastupuje právnickou osobu (společnost) samostatně.

III. Rizika a doporučení dalšího postupu

S ohledem na zásady nové právní úpravy účinné od 1.1.2014 popsané v předchozím článku je zřejmé, že nový občanský zákoník poněkud oslabí argumentaci o nemožnosti aplikovat ustanovení § 5 odst. 2 písm. c) zákona č. 130/2000 Sb. na postavení členů představenstva Krajské zdravotní, a.s., kteří jsou zároveň členy zastupitelstva Ústeckého kraje. Po 1.1.2014 tak bude obtížnější rozporovat výklad ministerstva, dle kterého je uvedené ustanovení

nutné vztáhnout na ty členy představenstva společnosti Krajská zdravotní, a.s. a členy zastupitelstva Ústeckého kraje, kteří mají dle stanov společnosti oprávnění jednat jménem společnosti.

I s ohledem na tuto skutečnost a s ohledem na to, že i přes fundovanou právní argumentaci se zjevně nepodařilo, dle našeho názoru nesprávný názor ministerstva změnit, je nadále poměrně rizikové zachovávat současný stav a i nadále rozporovat přístup ministerstva ve výše uvedené věci.

Proto bychom doporučovali přizpůsobit stávající obsazení představenstva Krajské zdravotní, a.s., resp. způsob jednání za představenstvo „kompromisnímu“ výkladu ministerstva, podle něhož pojem „statutární zástupce právnické osoby zřízené nebo založené krajem“ zahrnuje „pouze“ členy statutárního orgánu společnosti zřízené a založené krajem, kteří jsou oprávněni jednat za tuto společnost, resp. za příslušný statutární orgán společnosti, navenek. Tento výklad (přes jeho vnitřní rozpornost) umožňuje alespoň to, aby zastupitelé byli členové příslušných statutárních orgánů a mohli tak účinně ovlivňovat chod příslušných obchodních společností, i když nebudou mít oprávnění přímo za tyto společnosti jednat.

Proto doporučuji přistoupit k úpravě stanov společnosti Krajská zdravotní, a.s., na základě níž by způsob jednání představenstva za společnost bz změněn tak, aby za představenstvo navenek nemohl jednat (ať samostatně či spolu s další osobou) žádný z členů představenstva, který zároveň vykonává funkci člena zastupitelstva Ústeckého kraje.

V případě, že Ústecký kraj jako jediný akcionář společnosti Krajská zdravotní, a.s. tento krok nepodnikne, hrozí reálné riziko, že ministerstvo bude postupovat dle ustanovení § 48 odst. 4 zákona 130/2000 Sb., na základě kterého je ministr vnitra oprávněn vyslovit u příslušných členů představenstva zánik mandátu.

V Praze dne 13.9.2013

Mgr. Ing. Ondřej Blaha
Mgr. Karolína Lahodná
JUDr. Ivo Beránek